

โครงการการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

การสืบสานภูมิปัญญาพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่น

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี

คำนำ

ในยุคที่สังคมและวัฒนธรรมได้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชน และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจฐานรากให้กับประชาชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาอาชีพและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงซึ่งมีวิถีชีวิตที่งดงามและเต็มไปด้วยภูมิปัญญา จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งได้ดำเนินโครงการการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การสืบสานภูมิปัญญาพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่น

โครงการนี้ดำเนินการในพื้นที่คุ้มจะแกและคุ้มปางสนุก บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนผ่านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยง มีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สะท้อนผ่านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม และผลิตภัณฑ์ด้านหัตถกรรม เช่น งานฝีมือ การทอผ้า ปักผ้า จักสาน และการทำไม้กวาด โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว สามารถบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในพื้นที่ที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงมีความงดงามของธรรมชาติที่รายล้อม มีรอยยิ้มที่เปี่ยมไปด้วยความอบอุ่นจากประชาชนในพื้นที่ ทำให้เกิดความประทับใจและความรู้สึกที่ดีต่อผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจ โดยการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้จากภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ให้กับประชาชนในชุมชน อีกทั้งเพื่อเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาให้ดำรงอยู่ต่อไปสู่คนรุ่นหลัง

ซึ่งหวังว่าเนื้อหาที่เกิดจากการรวบรวมองค์ความรู้ อัตลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในหนังสือเล่มนี้จะเป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้ที่สนใจในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการทอผ้าพื้นเมือง รวมถึงสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งต่อสู่รุ่นถัดไป เพื่อให้ทุกคนสามารถร่วมกันสร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนของเรา

ขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า และเป็นพลังในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนต่อไป

ทีมงาน โครงการการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การสืบสานภูมิปัญญาพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	1
สารบัญ	2
บทนำ	3
สังขละบุรี เมืองแห่งสายหมอก วัฒนธรรม และสายน้ำ	6
ผลการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพด้านหัตถกรรม โครงการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี	8
ชุมชนบ้านจะแก เสน่ห์แห่งชาติพันธุ์ บนพื้นที่อนุรักษ์แห่งมรดกโลก	11
ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า สายใยจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงโพล่ว	20
การทอผ้าแบบกี่เอว ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น	24
การย้อมด้ายเพื่อทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง ภูมิปัญญาจากสีสันธรรมชาติ	31
กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก สายใยแห่งภูมิปัญญาและความสามัคคี	33
กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก พลังสร้างสรรค์จากวิถีกะเหรี่ยงโพล่ว	38
ผลิตภัณฑ์ใหม่ ประโยชน์ต่อชาวบ้านในชุมชน และการต่อยอดในอนาคต	43
สายใยแห่งภูมิปัญญา การทอผ้าที่ถักทอวัฒนธรรมและอนาคต	46
คณะผู้จัดทำ	48

บทนำ

ตำบลไล่โว่มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 1,723.98 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,077,487.50 ไร่ ซึ่งในจำนวนนี้มีพื้นที่ที่ถูกใช้สำหรับการทำการเกษตร ประมาณ 12,700 ไร่ ซึ่งเป็นส่วนน้อยของพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้นการใช้ประโยชน์พื้นที่ในส่วนนี้อาจเน้นไปที่การทำการเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมหรือการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ ทั้งนี้การจัดสรรพื้นที่ในตำบลได้สะท้อนถึงลักษณะวิถีชีวิตของชาวบ้านที่พึ่งพาการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก

บ้านไล่โว่ (ไล่โว่-สาละวะ) ตั้งอยู่ใน หมู่ที่ 4 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ซึ่งเริ่มต้นจากการเป็นชุมชนเล็กๆ ของกลุ่มชนเผ่ากะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาในพื้นที่

สำหรับวิถีชีวิตของประชาชนบ้านไล่โว่นั้นผูกพันกับการเกษตรและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยลักษณะสภาพพื้นที่ของตำบลไล่โว่มีภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย เนื่องจากตั้งอยู่ในหุบเขาและมีแม่น้ำไหลผ่าน ทำให้ดินในพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ส่วนคำว่า **ไล่โว่** เป็นภาษากะเหรี่ยงมีความหมายว่า **หินแดงหรือผาแดง**

ทั้งนี้บ้านไล่โว่มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเดียวกันและยังเป็นจุดเชื่อมต่อกับ **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี** ซึ่งถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าทั้งในด้านความหลากหลายทางชีวภาพและการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ

ในบริบทของการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของ **พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี** ทรงมีพระราชปณิธานสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการ

พัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นโครงการในพระราชดำริของ **พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง** ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชายแดนที่ความเจริญยังเข้าไปไม่ถึง ทำให้ราษฎรเกิดความยากลำบากในการดำรงชีวิต รวมทั้งทรงเห็นว่าพื้นที่โครงการเป็นชุมชนอยู่ติดชายแดน อันถือว่ามีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อันเป็นมรดกโลกของประเทศไทย เพื่อให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล พร้อมทั้งรักษาต้นน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการโครงการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2562 โดยมี **พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี** เป็นองค์ประธานที่ปรึกษา และมี**สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชรมหาวัชรราชธิดา** เป็นองค์ประธานกรรมการ

โดยในส่วนของการส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ตำบลไล่โว่ อันเป็นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยกะเหรี่ยงซึ่งมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและวัฒนธรรมอันหลากหลาย **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา** ได้ทรงดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อให้ราษฎรสามารถสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ การทำหัตถกรรม การทอผ้า และการผลิตสินค้า OTOP ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าและสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

ปัจจุบันบ้านไล่โว่ ได้เป็นต้นแบบของการพัฒนาชุมชน และได้ขยายไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ในตำบลไล่โว่ ที่ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน แต่ยังช่วยสืบสานและเชื่อมโยงภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะการส่งต่อองค์ความรู้ด้านการทอผ้าพื้นเมืองเพื่อให้เยาวชนคนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ดังกล่าว และนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

ในพื้นที่ตำบลไล่โว่ ยังมี **กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก)** และ **กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก (คุ้มปางสนุก)** ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของ**บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี** ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่นและผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองกะเหรี่ยง

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้น้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมน้อมนำพระราชปณิธาน สืบสาน รักษา ต่อยอด จัด**โครงการการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้การสืบสานภูมิปัญญาพัฒนาผ้าทอพื้นถิ่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี** โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และสร้างความตระหนักรู้ในการกระบวนการเสริมสร้างอาชีพจากภูมิปัญญา เพื่อขยายผลการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์หัตถกรรมผ้าทอพื้นเมืองกะเหรี่ยงไปสู่ **กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก)** และ **กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก (คุ้มปางสนุก)** ให้เป็นมากกว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น ที่ไม่เพียงแต่สามารถใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าในตลาดท้องถิ่นและตลาดใหญ่ เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้ดำรงอยู่สืบไป รวมถึงสามารถส่งต่อภูมิปัญญาและศิลปะการทอผ้าที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน

สังขละบุรี
เมืองแห่งสายหมอก วัฒนธรรม และสายน้ำ

ท่ามกลางขุนเขาที่ทอดตัวสลับซับซ้อน สังขละบุรีอำเภอชายแดนเล็ก ๆ แห่งนี้ ซ่อนตัวอยู่อย่างเงียบสงบทางทิศตะวันตกสุดของประเทศไทย เส้นทางจากกรุงเทพฯ สู่สังขละบุรีทอดยาวกว่า 400 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 5 ชั่วโมง 30 นาที โดยเฉพาะช่วงจากอำเภอทองผาภูมิไปยังสังขละบุรีที่คดเคี้ยวเลาะเลียบเทือกเขา กินเวลาราว 1 ชั่วโมง แต่ทุกย่างก้าวของการเดินทางกลับเต็มไปด้วยมนต์เสน่ห์ของธรรมชาติที่งดงามและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์

อำเภอสังขละบุรีได้รับขนานนามว่า **เมืองสามหมอก ดินแดนสามวัฒนธรรม** เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย มอญ และกะเหรี่ยง ที่หลอมรวมกันเป็นสังคมที่เปี่ยมด้วยเสน่ห์ สัญลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุดคือ สะพานไม้อุตตมานุสรณ์ หรือที่รู้จักกันในนาม สะพานมอญ สะพานไม้ที่ยาวเป็นอันดับสองของโลก (ปัจจุบันอยู่ระหว่างการบำรุงรักษาโดยทหาร) ซึ่งทอดตัวยาวเหนือแม่น้ำซองกาเลีย เป็นเส้นทางแห่งสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงชุมชนสองฝั่งแม่น้ำไว้ด้วยกัน

ผู้มาเยือนสังขละบุรีจะได้สัมผัสวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวมอญ ไม่ว่าจะเป็นการทาแป้งมอญอันเป็นเอกลักษณ์ การวางของบนศีรษะเพื่อแสดงถึงความอ่อนน้อม หรือภาษาท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัว อีกทั้งยังมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อย่าง เจดีย์สามองค์ ด่านสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเมียนมา ซึ่งเป็นพยานแห่งกาลเวลามานับศตวรรษ

● การปกครองและวิถีชีวิต

อำเภอสังขละบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 ตำบล รวม 20 หมู่บ้าน ได้แก่

1. ตำบลหนองลู – 10 หมู่บ้าน
2. ตำบลปรังเผล – 4 หมู่บ้าน
3. ตำบลไล่โว่ – 6 หมู่บ้าน

ชาวบ้านที่นี่ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย สอดคล้องกับธรรมชาติ อาชีพหลักคือ การทำนา ทำสวน และทำไร่ โดยเฉพาะการเพาะปลูกข้าวและพืชผลทางการเกษตร เช่น พริกกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นผลผลิตที่ขึ้นชื่อของพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการทำไร่ข้าวเป็นอาชีพเสริม สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่พึ่งพาผืนดินและสายน้ำมาช้านาน

สังขละบุรีจึงไม่ใช่เพียงแค่เป็นจุดหมายปลายทางของนักเดินทางที่แสวงหาความงดงามของธรรมชาติ หากแต่เป็นดินแดนที่ยังคงรักษารากเหง้าทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมไว้อย่างมั่นคง เป็นเสมือนอัญมณีล้ำค่าที่ยังคงเปล่งประกายท่ามกลางสายหมอกแห่งกาลเวลา

● ไล่โว่ ดินแดนแห่งหินแดงและรอยเท้าประวัติศาสตร์กะเหรี่ยง

ย้อนรอยประวัติศาสตร์นับพันปี ชนชาวกะเหรี่ยงมีรากเหง้ามาจากที่ราบสูงแห่งทิเบต ก่อนจะอพยพสู่แผ่นดินจีน และภายหลังถูกกษัตริย์จีนรุกรานจนต้องแตกพ่าย บรรพชนของพวกเขาเคลื่อนย้ายลงมาตามลุ่มน้ำแยงซีเกียง และร่วมเดินทางมากับชนชาติไทย สู่ดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงและสาละวิน พวกเขาเข้าตั้งถิ่นฐานในเมียนมา และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่ายังมีชุมชนกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ที่นี่มาก่อนที่เมียนมาจะเข้าครอบครองดินแดน

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 พระเจ้าอลองพญากรีธาทัพเข้าปราบปรามมอญ ส่งผลให้ชาวมอญต้องหลบหนี และชาวกะเหรี่ยงผู้เป็นพันธมิตรของมอญก็พลอยได้รับผลกระทบไปด้วย เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการอพยพครั้งสำคัญของชนชาวกะเหรี่ยงที่มุ่งหน้าสู่สยาม พวกเขาเดินทางจากเมืองมะละแหม่งของเมียนมา ข้ามผ่านลำน้ำแม่กษัตริย์ ทะลุสันเขาสู่พื้นที่ราบกลางป่าใหญ่ของภาคตะวันตกของไทย และเรียกดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ว่า **เวียจาทิโพ้ ภี่เซอโปว่** หรือ **เวียผะดู** ซึ่งเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานสำคัญของพวกเขา

การเดินทางของชนกะเหรี่ยงดำเนินต่อไป พวกเขาตัดผ่านลำน้ำแม่กษัตริย์ ขึ้นสู่ด่านเจดีย์สามองค์ เข้าสู่ลำน้ำซองกาเลีย และย้อนลำน้ำไปตั้งถิ่นฐานตามลำห้วยโรคี่ อันเป็นต้นน้ำของลำน้ำซองกาเลีย จนเกิดเป็นชุมชนใหญ่ ซึ่งในอดีตได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ นามว่า **สังขละบุรี** ซึ่งปัจจุบันคือ **บ้านสะเนพ่อง**

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และต้นรัตนโกสินทร์ ด่านเจดีย์สามองค์และเมืองสังขละบุรีกลายเป็นสมรภูมิรบที่สำคัญในการสกัดกั้นการรุกรานจากเมียนมา กระทั่งในปี พ.ศ. 2369 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เมืองสังขละบุรีได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมืองตามระเบียบการปกครองใหม่ และแต่งตั้ง ภูวะโพ่ เจ้านายกะเหรี่ยง ผู้เคยเป็นหัวหน้ากองกำลังสอดแนมป้องกันการรุกรานจากเมียนมา ขึ้นเป็นเจ้าเมือง โดยพระราชทานนามว่า **พระศรีสุวรรณคีรี** และสืบทอดตำแหน่งกันมารุ่นต่อรุ่น

ชื่อ **ไล่โว่** นั้นมาจากภาษากะเหรี่ยง แปลว่า **หินแดง** หรือ **ผาแดง** ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะภูมิประเทศของดินแดนแห่งนี้

● ขนาดพื้นที่

ตำบลไล่โว่มีเนื้อที่ประมาณ 1,723.98 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 1,077,487.50 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 12,700 ไร่

● อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลแม่จันทะ อำเภออุ้งผาง จังหวัดตาก
ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองลู และตำบลปรังเผล อำเภอสังขละบุรี
ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า

ดินแดนแห่งนี้เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และร่องรอยของผู้คนที่แสวงหาถิ่นฐานที่สงบสุข จากอดีตสู่ปัจจุบัน ตำบลไล่โว่ยังคงเป็นผืนแผ่นดินที่โอบอุ้มผู้คนด้วยธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่และความงดงามแห่งประวัติศาสตร์ที่ยากจะลบเลือน

ผลการดำเนินงานการพัฒนาอาชีพด้านหัตถกรรม โครงการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ภายใต้มูลนิธิภูมิดินทร์ในพระบรมราชูปถัมภ์

บ้านไล่โว่ หมู่ที่ 4 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มบ้าน ได้แก่ กลุ่มบ้านสาละวะ และกลุ่มบ้านไล่โว่ ประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายกะเหรี่ยง ซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนผ่านวิถีชีวิต โดยเฉพาะภูมิปัญญาเรื่องการทอผ้าด้วยกี่เอวที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว มีสีสันสดใส มีการทอลวดลายบนพื้นผ้า บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ของตนเองและภูมิปัญญาดั้งเดิมในการทอผ้า ได้แก่ ผ้านุ่ง เสื้อ และย่าม ในลักษณะต่างคนต่างทำ เพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจะจำหน่ายในชุมชน โดยเส้นด้ายที่ใช้ในการทอผ้าต้องซื้อจากภายนอก ซึ่งพบปัญหาการขาดแคลนเส้นด้ายสำหรับทอผ้าใช่วงฤดูฝนที่ไม่สามารถเดินทางไปซื้อเส้นด้ายจากภายนอกได้

เมื่อโครงการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ได้เข้ามาพัฒนาพื้นที่ในด้านต่าง ๆ และพบว่า ชุมชนบ้านสาละวะและบ้านไล่โว่ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น **สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชรมหาวัชรราชธิดา** จึงได้สนับสนุนให้มีการทอผ้าที่คงเอกลักษณ์ของชุมชน ทรงพระราชทานกี่ทอผ้าให้แก่กลุ่มทอผ้าบ้านสาละวะ และบ้านไล่โว่ โดยมีพระราชประสงค์ให้มีการฝึกทักษะการทอผ้าจากกี่กระทบ เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตได้มากกว่าเดิม นำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้แก่สมาชิกกลุ่ม ในอนาคต และได้ทรงมอบหมายให้สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี กรมการพัฒนาชุมชน ร่วมกับหน่วยงานเกี่ยวข้อง พัฒนางานหัตถกรรมในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นหนึ่งในงานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของโครงการฯ โดยแบ่งการส่งเสริมงานด้านหัตถกรรม ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม

เริ่มต้นจากการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม สร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน รับสมัครสมาชิก ดำเนินการผ่านผู้ประสานงานโครงการฯ โดยมีภาคราชการทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยง การจัดทำแผนพัฒนากลุ่ม การจัดทำบัญชีรายรับ – จ่าย ทะเบียนคุมต่าง ๆ และส่งเสริมการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลสมาชิกกลุ่ม โดยได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านไล่โว่-สาละวะ ขึ้น ปัจจุบันมีสามาชิกจำนวน 28 คน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี กรมการพัฒนาชุมชนสนับสนุนงบประมาณจัดสร้างที่ทำการกลุ่มและศูนย์เรียนรู้การทอผ้า ฯ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ศูนย์เรียนรู้การทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านไล่โว่ และศูนย์เรียนรู้การทอผ้ากะเหรี่ยงบ้านสาละวะ และหน่วยงานต่าง ๆ ได้มอบเส้นด้าย และเงินทุนตั้งต้นในการจัดตั้งกลุ่มและบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อจัดซื้อเส้นด้ายทอผ้ามาสำรองไว้ให้สมาชิกกลุ่มได้ซื้อในราคาถูกกว่าท้องตลาดและมีเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม ทำแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเส้นด้ายในช่วงฤดูฝนที่ไม่สามารถเดินทางไปซื้อได้

2. ฟื้นฟูและสร้างคุณค่าเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาทอผ้ากะเหรี่ยง...สู่คนทุกช่วงวัย

- **การเพิ่มองค์ความรู้**

เพิ่มทักษะการทอผ้าด้วยกี่เอว รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้ในการออกแบบลวดลายต่าง ๆ แนะนำเรื่องโทนสี เทคนิคการจับคู่สี เทคนิคใหม่ในการทอ

- **ส่งเสริมทักษะในการย้อมเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติจากพืชที่มีในท้องถิ่น**

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรีและศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติจังหวัดกาญจนบุรี มอบเส้นด้ายสีธรรมชาติและส่งเสริมทักษะในการย้อมเส้นด้ายด้วยสีธรรมชาติ จากพืชไม้ที่มีในท้องถิ่น โดยปัจจุบันศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดกาญจนบุรี ได้เผยแพร่องค์ความรู้การฟอกย้อมสีธรรมชาติด้วยพืชพื้นถิ่นบ้านสาละวะ-บ้านไล่โว่ ไว้จำนวน 5 ชนิด 5 โทนสี ในรูปแบบ E-Book ได้แก่ เปลือกเพกา/ลิ้นฟ้า ลูกหมากแก่ เปลือกกาแฟ เหง้ากล้วย ใบไผ่ และทางกลุ่มอาชีพได้ต่อยอดเรียนรู้การย้อมสีเส้นด้ายจากพืชพื้นถิ่นเพิ่มเติม อาทิ ขมิ้น และดอกชอคโคเลีย

3. พัฒนาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้านหัตถกรรม

ส่งเสริมการเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย ได้แก่ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ต่อยอดประยุกต์นำชิ้นงานขนาดเล็กเพื่อตกแต่งเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่ทันสมัย เช่น เสื้อผ้าฝ้าย กระเป๋าสาน กระเป๋าถือ พวงกุญแจ ตุ๊กตา เช่น ผ้าคลุมผม โบว์สำหรับผูกผม หมวก กระเป๋า และเสื้อคลุม

อีกทั้งยังดำเนินการส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ด้านหัตถกรรม การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกาญจนบุรี การรับรองมาตรฐานผ้าไหมไทยตรานกยูง (พระราชทาน) สีเงิน ได้แก่ ผ้าไหมทอด้วยกี่เอว โดย ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ จังหวัดกาญจนบุรี และการนำยกระดับผลิตภัณฑ์ย่ามกะเหรี่ยง เข้าร่วมโครงการผลการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2567 (OTOP PRODUCTS CHAMPION : OPC) จากกรมการพัฒนาชุมชน ได้ระดับ 5 ดาว

4. พัฒนาช่องทางการตลาด

ส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่าย โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี ร่วมกับโครงการกำลังใจฯ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกาญจนบุรี เรือนจำจังหวัดกาญจนบุรี ศูนย์พัฒนาราษฎรบนพื้นที่สูงจังหวัดกาญจนบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี และเครือข่าย OTOP จังหวัดกาญจนบุรี จำหน่ายในรูปแบบ Offline ทั้งในระดับจังหวัด ณ ศูนย์ OTOP เฉลิมพระเกียรติฯ ศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี และร้านขายของฝากของที่ระลึก การจำหน่ายในกิจกรรมประชุมของหน่วยงานต่าง ๆ การจัดจำหน่ายในงานแสดงสินค้าและจัดจำหน่ายสินค้าทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ อาทิ งานเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) , OTOP Midyear , OTOP CITY และส่งเสริมช่องทางการตลาด Online การจัดทำ E-Catalog สำหรับประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายในเว็บไซต์ อาทิ Facebook Page โอทอปกาญจนบุรี และ ผ้าทอกะเหรี่ยงตำบลไล่โว่ สังขละบุรี Tiktok : Laiwo sangkaburi

5. ผลิตภัณฑ์หัตถกรรม

โครงการพัฒนาชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จังหวัดกาญจนบุรี ภายใต้มูลนิธิภูบดินทร์ ในพระราชูปถัมภ์

- **ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม**

ชุมชนบ้านจะแก เสน่ห์แห่งชาติพันธุ์
บนพื้นที่อนุรักษ์แห่งมรดกโลก

บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี คือชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตก จังหวัดกาญจนบุรี ผืนป่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ ชุมชนแห่งนี้ไม่ได้มีเพียงความสำคัญทางกายภาพและความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่กลมกลืนไปกับธรรมชาติของกลุ่มชาติพันธุ์ **กะเหรี่ยงโผล่ว** ที่สืบทอด มาจากรุ่นสู่รุ่น

กะเหรี่ยงโผล่วมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางด้านภาษา เนื่องด้วยการมาจากต่างถิ่นต่างที่จึงทำให้มีสำเนียงที่แตกต่างกันไป เกิดเป็นเอกลักษณ์ขึ้น แต่ประชาชนในพื้นที่ก็ยังสามารถสื่อสารกันได้อย่างเข้าใจและลึกซึ้ง ด้านการแต่งกายได้สะท้อนถึงธรรมเนียมปฏิบัติและสถานภาพทางสังคม ในขณะเดียวกัน ชุมชนได้ยึดมั่นในความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตประจำวัน โดยผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับศาสนาได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การทำไร่หมุนเวียน ซึ่งแสดงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคารพและนอบน้อมต่อธรรมชาติ วิถีวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น สะท้อนถึงความสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในทุกมิติของชีวิต

บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ชุมชนที่ใหญ่ที่สุดในตำบลไล่โว่ แบ่งออกเป็น 8 คุ้ม ได้แก่ คุ้มหัวนา คุ้มจะแก คุ้มแปดหลัง คุ้มกลางนา คุ้มวาชูคุ คุ้มพุจือ คุ้มพุหม่อง และคุ้มปางสนุก โดยแต่ละคุ้มมีป้ายแสดงชื่อลูกบ้านและเลขที่บ้านอย่างชัดเจน

ผาหินตั้ง สัญญามั่นของชุมชน

ผาหินตั้ง เป็นแลนด์มาร์กสำคัญของบ้านจะแก ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังวัดบ้านจะแก ผู้มาเยือนมักถ่ายภาพคู่กับสถานที่นี้เพื่อยืนยันว่า **มาถึงบ้านจะแกแล้ว**

ลำห้วยจะแก สายธารแห่งชีวิต

ลำห้วยจะแกไม่เพียงเป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้าน แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ลำห้วยแห่งนี้เป็นทั้งแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร แหล่งน้ำดื่ม และแหล่งอาหารตามธรรมชาติ รวมถึงเป็นศูนย์รวมรอยยิ้มของชุมชน สะท้อนถึงความร่วมแรงร่วมใจของชุมชนที่ช่วยกันรักษาสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ กับการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

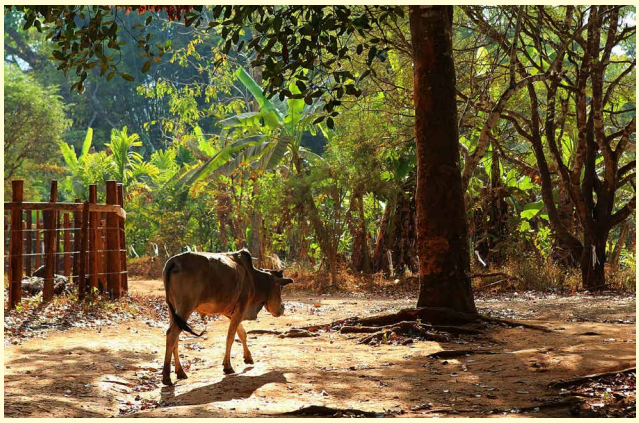
วิถีชีวิต ความเชื่อ และการพึ่งพิงธรรมชาติ

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงโผล่ว เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมที่รักสงบ ที่ตั้งถิ่นฐานลึกเข้าไปในป่าใหญ่ และดำรงชีพด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การทำไร่หมุนเวียน เก็บของป่า ค้าขาย ล่าสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัวและควาย โดยปล่อยให้หากินตามธรรมชาติ นอกจากนี้มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น หน่อไม้ดอง

ชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพในภาคส่วนอื่น เช่น ครู เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน และการทอผ้าพื้นเมือง ในขณะที่คนรุ่นใหม่บางคนมีการย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ เช่น พนักงานโรงงาน ผู้สื่อข่าว พนักงานโรงแรม ฯลฯ

ศาสนสถาน จุดพักพิงทางใจ

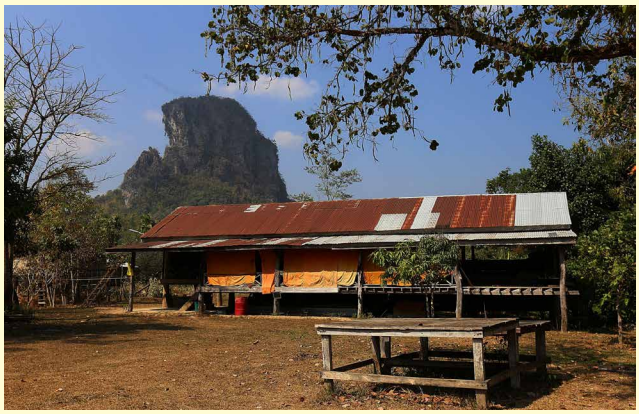

• วัดบ้านจะแก (คุ้มจะแก)

• วัดปางสนุก (คุ้มปางสนุก)

สถานศึกษา แหล่งสร้างอนาคต

• โรงเรียนบ้านหินตั้ง (คุ้มจะแก)

• ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านจะแก (คุ้มจะแก)

• ศูนย์การเรียนตำรวจตระเวนชายแดนท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค (คุ้มปางสนุก)

สาธารณสุขมูลฐาน จุดบริการคุณภาพชีวิต

• สถานบริการสาธารณสุขชุมชนบ้านจะแก (คุ้มจะแก)

• สุขศาลาพระราชทาน (คุ้มปางสนุก)

ระบบสาธารณูปโภค

• การคมนาคม : ถนนภายในชุมชนเป็นลักษณะพื้นดิน ในฤดูแล้งสามารถใช้รถยนต์ในการคมนาคมได้ แต่ในฤดูฝนต้องเดินด้วยเท้าในการเข้า - ออกชุมชน
• ระบบไฟฟ้า : ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เป็นพลังงานหลักของชุมชน
• ระบบน้ำประปา : ใช้ระบบประปาภูเขา แต่มีปัญหาน้ำไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง

สภาพอากาศ ฤดูกาลของชีวิต

บ้านจะแกมีภูมิอากาศ 3 ฤดู ได้แก่

- ฤดูหนาว : ช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน - ต้นเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งมีอุณหภูมิ 10 - 18 องศาเซลเซียส
- ฤดูร้อน : ช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ - กลางเดือนพฤษภาคม
- ฤดูฝน : ช่วยปลายเดือนพฤษภาคม - ต้นเดือนพฤศจิกายน

เสน่ห์วัฒนธรรม ผ่านอาหารพื้นถิ่น

ขนมทองโย๊ะ ในภาษากะเหรี่ยงเรียกกันว่า **หมี่สิ** แปลว่า ข้าวบด เป็นขนมพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงโผล่ว มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นิยมทำในโอกาสพิเศษ เช่น เทศกาล หรือการรวมญาติ มีรูปร่างคล้ายขนมแป้งทอด ขนาดพอดีคำ มีความหอมจากงา เนื้อสัมผัสหนึบหนับ และกรอบเพราะนำไปทอด นิยมรับประทานคู่กับนมข้นหวาน น้ำผึ้ง และน้ำตาล เป็นขนมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว สะท้อนเสน่ห์ของอาหารพื้นบ้านที่มีทั้งความเรียบง่ายและความอบอุ่นจากวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน

นายสมหวัง ไทรสังขกมล
บ้านเลขที่ 34 หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี ติดต่อ 06-1610-0565
รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่และ
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะแก ผู้ถ่ายทอดเรื่องราว
ความเป็นมาของหมู่บ้านและชีวิตความเป็นอยู่
ของชาวกะเหรี่ยงโผล่ว หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

บ้านจะแกเป็นชุมชนที่สะท้อนถึงความกลมกลืนระหว่างวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติที่ยั่งยืน ความเชื่อที่ฝังรากลึก รวมถึงการพึ่งพิงทรัพยากรในพื้นที่อย่างสมดุล ทำให้ชุมชนแห่งนี้คงเสน่ห์เฉพาะตัวที่หาได้ยากในยุคปัจจุบัน

ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า
สายใยจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยงโพล่ว

ชาวกะเหรี่ยงโพล่ว บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ผูกพันกับจิตวิญญาณอย่างแน่นแฟ้น หนึ่งในประเพณีสำคัญที่สะท้อนความเชื่อและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน คือ **ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า** หรือที่เรียกว่า **ไคยจูวหล่าเขาะว์** ซึ่งจัดขึ้นทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 (ตรงกับเดือนสิงหาคมในปฏิทินไทย)

การปลูกฝ้ายเพื่อสายสิญจน์

ในชุมชนของชาวกะเหรี่ยงโพล่วฝ้ายเป็นพืชที่มีบทบาทสำคัญ แต่ไม่ได้ใช้สำหรับการทอผ้าเหมือนในวัฒนธรรมอื่น ๆ ฝ้ายที่ปลูกไว้ในชุมชนจะถูกนำมาใช้สำหรับทำสายสิญจน์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในพิธีกรรมผูกข้อมือ

ความสำคัญของพิธีไคยจูวหล่าเขาะว์

พิธีผูกข้อมือเรียกขวัญจัดขึ้นเพื่อ **เรียกขวัญ** และสร้างกำลังใจให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะลูกหลานที่ต้องเดินทางไกลจากบ้าน ไม่ว่าจะไปทำงานและเกิดความคิดถึงบ้าน หรือเผชิญปัญหาทางด้านสุขภาพ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า **ขวัญ** อาจหลุดลอยหายไปจากร่างกายได้เมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ ดังนั้น การทำพิธีผูกข้อมือจึงเป็นการเรียกขวัญและกำลังใจให้กลับคืนมา

ขั้นตอนและช่วงเวลาสำคัญ

พิธีจะจัดขึ้นในเดือนสิงหาคมเท่านั้น ซึ่งชาวกะเหรี่ยงโผล่วเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการเสริมพลังและฟื้นฟูจิตวิญญาณ ซึ่งสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง และผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนจะมารวมตัวกันเพื่อทำพิธีผูกสายสิญจน์รอบข้อมือ พร้อมกล่าวคำอวยพรให้ผู้ที่รับการผูกข้อมือมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากภัยอันตราย และมีจิตใจที่มั่นคง

สายใยแห่งความเชื่อและความผูกพัน

ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญเดือนเก้า ไม่เพียงแสดงถึงความเชื่อที่ลึกซึ้งในจิตวิญญาณ แต่ยังสะท้อนถึงความรักและความผูกพันในครอบครัวและชุมชน สายสิญจน์ที่ผูกไว้อาจดูเรียบง่าย แต่แฝงไว้ด้วยพลังแห่งความหวังความห่วงใย และคำอวยพรจากผู้ใหญ่สู่ลูกหลาน

ประเพณีผูกข้อมือเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยงโผล่วเป็นมากกว่าพิธีกรรมทั่วไป แต่เป็นหัวใจของวัฒนธรรมที่ช่วยหลอมรวมชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียว และเป็นการตอกย้ำถึงความสำคัญของการดูแลจิตใจในวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในโลกปัจจุบัน

ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีฟาดข้าว ประเพณีทำบุญข้าวใหม่ และประเพณีทำบุญทุ่งฤาษี ดังนี้

● ประเพณีฟาดข้าว

ประเพณีฟาดข้าวเกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพแบบพื้นบ้านในระบบ **การทำไร่หมุนเวียน** ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงหรือบนดอย เนื่องจากพื้นที่ลาดชันเหมาะแก่การทำข้าวไร่ในรูปแบบหยอดโดยไม่ต้องเพาะกล้า อาศัยฤดูกาลทางธรรมชาติปีละครั้งเดียวเท่านั้น เมื่อได้รับผลผลิตเก็บเกี่ยวจะต้องมีการนวดข้าว ฟาดข้าว ตีข้าว ทำให้เมล็ดออกจากรวงด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง การฟาดข้าวก็เป็นกรรมวิธีหนึ่งที่จะได้รับเมล็ดข้าว ประเพณีฟาดข้าวเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มช่วยเหลือกัน เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีโดยการเชิญแขกมาร่วมฟาดข้าว เมื่อปฏิบัติมาโดยตลอดจึงกลายเป็นประเพณีฟาดข้าว

แม้ประวัติศาสตร์ของชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงมีหลักฐานปรากฏย้อนหลังไปประมาณ 200 - 300 ปี ที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภูมิปัญญาในการดำรงวิถีชีวิตสืบทอดวัฒนธรรมมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง จากอดีตจนถึงปัจจุบันและมุ่งไปถึงอนาคต ล้วนแล้วแต่ยังประโยชน์และความเจริญรุ่งเรืองสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบันทำให้ตำบลไล่โว่มีเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์แห่งวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นความภาคภูมิใจที่ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงทุกคนต้องสืบทอดและส่งเสริมให้ดำรงคงอยู่ตลอดไป

● ประเพณีทำบุญข้าวใหม่

การทำบุญข้าวใหม่ เป็นการให้ทานครั้งใหญ่ของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพทำไร่หมุนเวียน เพราะเป็นการรวบรวมผลผลิตทุกชนิดที่เกิดจากการทำไร่หรือการประกอบอาชีพตลอดทั้งปี เอามาทำอาหารเลี้ยง เพื่อทำบุญให้ผู้มีพระคุณต่อการดำรงชีวิตในแต่ละช่วงปี เนื่องจากว่าเป็นการทำบุญครั้งสุดท้ายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการจัดเตรียมสถานที่สำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวและเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมาวางไว้ในสถานที่ประกอบพิธี จึงอาราธนานิมนต์พระสวดเจริญพุทธมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลแด่ผู้เข้าร่วมพิธีทำบุญข้าวใหม่ มีการทำบุญเลี้ยงพระ และทำพิธีขออธิษฐานขอขมาขอบพระคุณพระแม่โพสพ สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมรับประทานอาหารจากผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากการประกอบอาชีพทำไร่ข้าว โดยสมมุติให้เป็นอาหารจากสวรรค์บันดาลให้เราได้ผลผลิตจากข้าวใหม่ พืชผักจากไร่ทุกชนิดเป็นอาหารอย่างดี ให้ผู้เข้าร่วมได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่า สดใหม่ จึงได้ชื่อว่า **ทำบุญข้าวใหม่**

การจัดงานประเพณีทำบุญข้าวใหม่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ให้เยาวชนรุ่นลูกหลานได้รู้จักเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญข้าวใหม่ ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชุมชนสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาหลายศตวรรษและเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

● ประเพณีทำบุญทุ่งฤาษี

ประเพณีทำบุญทุ่งฤาษี เดิมการทำบุญทุ่งฤาษีเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของเจ้าลัทธิฤาษี เพื่อตอบแทนพระคุณผู้รู้ครูบาอาจารย์ที่ได้นำการปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับอานิสงส์ของการปฏิบัติทำให้เกิดความน่าเชื่อถือสามารถนำความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ จึงต้องระลึกถึงพระคุณของปู่ฤาษี แม้ท่านจากไปนานแล้วก็ตาม ยังเหลือสถานที่ปฏิบัติธรรมของท่าน ศิษยานุศิษย์ก็ยังระลึกถึงพระคุณท่าน จึงได้จัดงานทำบุญมาโดยตลอดจนกลายเป็นประเพณีทำบุญทุ่งฤาษี

การทำบุญทุ่งฤาษีตามธรรมเนียมเดิมกำหนดจัดงานทำบุญทุ่งฤาษีจะตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ของทุกปี เนื่องจากยึดตามจันทรคติกาลเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันปรินิพพานได้บรรจุพระธาตุไว้ตามพระเจดีย์ต่างๆ จึงเป็นที่มาของการทำบุญพระธาตุเจดีย์ทุ่งฤาษี เพื่อระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ที่ล่วงลับไปแล้ว

การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของการทำบุญทุ่งฤาษีผู้ที่จะเข้าสู่บริเวณงานทุกคนต้องปฏิบัติตามคือต้องชำระร่างกายให้สะอาด ด้วยประพรมน้ำขมิ้นส้มป่อย และกันบริเวณเฉพาะงานที่ต้องปฏิบัติตามทุกคนโดยการแต่งกายสุภาพด้วยโสร่ง ผ้าถุง อยู่ในสภาพสำรวมเรียบง่าย กลมกลืนกับธรรมชาติน้อมระลึกถึงคุณบุคคลผู้มีพระคุณของตนเอง

กิจกรรมที่จัดขึ้นมีการทำบุญตักบาตรแด่พระสงฆ์ การเจริญพระพุทธมนต์ การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การไหว้พระธาตุเจดีย์ การขอขมารูปปู่ฤาษี การทำบุญอุทิศเทวดา และการอธิษฐานระลึกถึงบรรพชน 7 เชื้อชาติ ฯลฯ

การทอผ้าแบบกี่เอว
ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

การทอผ้าแบบกี่เอว เป็นกระบวนการทอผ้าแบบดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์อย่างชาวกะเหรี่ยงโผล่ว บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า ชาวกะเหรี่ยงโผล่วใช้กี่เอวในการทอผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงผ้าสำหรับพิธีกรรมและงานสำคัญทางวัฒนธรรม โดยการทอผ้าแบบกี่เอวแสดงให้เห็นถึงความละเอียดอ่อน ความประณีต และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดผ่านการใช้วัสดุและเครื่องมือเรียบง่าย แต่ให้ผลลัพธ์ที่งดงาม

การทอผ้าแบบกี่เอว มีเอกลักษณ์พิเศษที่แตกต่างจากการทอผ้าแบบอื่น ๆ เพราะเป็นการทอด้วยมือ ใช้ร่างกายของผู้ทอในการช่วยควบคุมแรงดึง และการสร้างลวดลาย

วิธีการทอผ้าแบบกี่เอว

1. อุปกรณ์หลัก

- กรอบไม้หรือไม้ไผ่ที่ขึงเส้นด้าย
- เชือกคาดเอว ใช้รัดรอบเอวของผู้ทอ เพื่อควบคุมความตึงของเส้นด้ายยืน
- ไม้สำหรับสอดเส้นด้ายพุ่งเข้าไปในระหว่างเส้นด้ายยืน
- ไม้ขัดสำหรับใช้กดหรือแยกเส้นด้ายยืน เพื่อให้เกิดช่องว่างสำหรับสอดกระสวย

2. ขั้นตอนการทอ

- เริ่มจากขึงเส้นด้ายยืนเข้ากับกรอบไม้ โดยปลายด้านหนึ่งยึดติดกับเสาไม้ หรือจุดยึดที่มั่นคง
- ผู้ทอนั่งบนพื้นหรือเก้าอี้ต่ำ และใช้เชือกคาดรอบเอว เพื่อดึงเส้นด้ายยืนให้ตึง
- ใช้ไม้สำหรับสอดเส้นด้ายเข้าไปในช่องว่างของด้ายยืน และใช้ไม้ขัดกดเส้นด้ายพุ่งให้แน่น
- ทำซ้ำขั้นตอนนี้จนกระทั่งผืนผ้าเสร็จสมบูรณ์

เสน่ห์แห่งสีจากธรรมชาติ เฉดสีจากพืชพื้นถิ่น

- เปลือกเพกาหรือลิ้นฟ้า ให้สีเหลืองอ่อนอมเขียว อ่อนโยนและเป็นธรรมชาติ
- หมากแก่หรือลูกหมาก ให้สีน้ำตาลกลาง สะท้อนความอบอุ่นของไม้
- เปลือกกาแฟแห้ง ให้สีน้ำตาลเข้มขรึม ดุจสีของกาแฟบดสดใหม่
- เหง้ากล้วย ให้สีน้ำตาลกลาง แต่หากต้องการความเข้มลึก ควรแช่ในน้ำสนิมเหล็กหลังการย้อม
- ใบไผ่ มอบเฉดสีเหลืองนวลหรือสีน้ำตาล ให้ความรู้สึกเป็นธรรมชาติและเรียบง่าย
- ใบยาระบอง ให้สีฟ้าอ่อน อ่อนโยนและสดใสดั่งท้องฟ้ายามเช้า

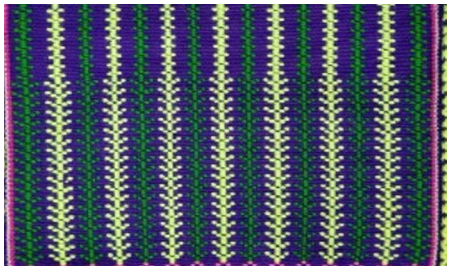
นี่คือตัวอย่างของพลังจากพืชพรรณธรรมชาติ ที่สามารถรังสรรค์สีสันงดงามจากดินแดนแห่งชีวิต

อัตลักษณ์และความสำคัญของกี่เอว

1. ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์

การทอผ้าแบบกี่เอวมักมีลวดลายที่ละเอียดและซับซ้อน ส่วนใหญ่เป็นลายผ้าที่ได้มาจากการหยิบยกธรรมชาติรอบตัว ได้แก่ ลายดอกไม้ ลายสัตว์ นำมาทอจนเกิดลายผ้าที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว สะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน เช่น ลายทุลุยคู หรือ ลายคอนกเขา ซึ่งเป็นลายผ้าที่ได้จากการสังเกตุเห็นลายบนคอนกเขา ลายหมิ่งคิวโพล หรือ ลายข้าวตากแห้ง และลายผะทา หรือ ลายกากบาท เป็นต้น

- **ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงดั้งเดิม**

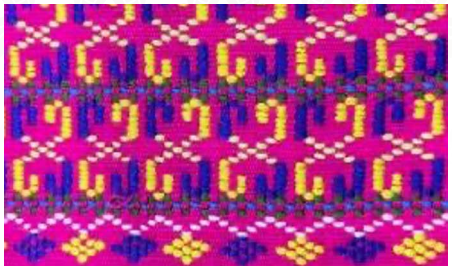
ลายไกคู้ดุจุง (ยอดผักกูด) เป็นลายเกิดจากการทอจกนิยมใช้เป็นลายหลักของเสื้อผู้ชาย เสื้อผู้หญิง และย่าม แต่ไม่นิยมนำใช้เป็นลวดลายประกอบของผ้าซิ่น

ลายไกเปอะ (โค้งเกี่ยวกัน) เป็นลายเกิดจากการทอจกนิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายยาเม (ฟันปลา) เป็นลายเกิดจากการทอจก เดิมถูกใช้เป็นเพียงลายประกอบเท่านั้น แต่ปัจจุบันนิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

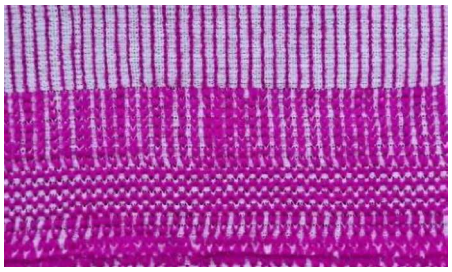
ลายที่กง่าคูคุย (หัวแมงมุมน้ำหรือจิงโจ้น้ำ) เป็นลายเกิดจากการทอจก นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนเอ่อโด่ว (เมือง) ของย่ามเธอวาพู

ลายที่ซู่บุ่ง (กระบวยตักน้ำ) เป็นลายเกิดจากการทอจก นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนเอ่อโด่ว (เมือง) ของย่ามเธอวาพู

ลายพุงเกาะว์ เป็นลายเกิดจากการทอจก นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนเอ่อโด่ว (เมือง) ของย่ามเธอวาพู

ลายกงี่จุง (ลายยอดหวาย) เป็นลายเกิดจากการปัก นิยมใช้เป็นลายหลักของบนไหล่ ของชุดไช่งู่กี (เสื้อของเด็กผู้หญิงหรือผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน)

ลายผลาดิไข้ (หางลูกหน้าไม้) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอกโดยใช้เหน็กี 4 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นและเสื้อของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

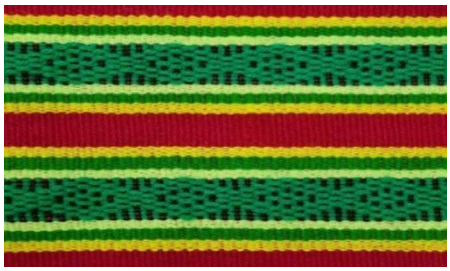
ลายหมิซาพู (หางลูกหน้าไม้) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอกโดยใช้เหน็กี 4 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายไกพู (โค้งเล็ก) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอก โดยใช้เหน็กี 5 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่น และเสื้อของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายอะไก (โค้งสองชั้น) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอก โดยใช้เหน็กี 5 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่น ของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายหมิซาผะดู (ลูกตาใหญ่) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอกโดยใช้เหน็กี 5 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายไกหมิซา (โค้งลูกตา) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอกโดยใช้เหน็กี 6 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายอองดัวะ (ขีดบั้ง) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอก โดยใช้เหน็กี 6 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่น ของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายผลาหล่องฉิ (ลูกหน้าไม้ปัก) เป็นลายเกิดจากการทอยกดอกโดยใช้เหน็กี 7 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายข่องหยี่เม (เขี้ยวแมงมุม) เป็นสุดยอดของซิ่นทอยกดอก เพราะทอยากมากที่สุด โดยใช้เหน็กีถึง 9 ชั้น นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายไกพูทุพุดี หมายถึงลายไข่นกน้อย นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

ลายกองรุย เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งในป่าใหญ่ที่หายากที่สุด นิยมใช้เป็นลายหลักของส่วนมือซาของผ้าซิ่นของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

2. ความคล่องตัว

ผู้ทอสามารถเคลื่อนย้ายอุปกรณ์กี่เอวได้ เพราะกี่เอวมีขนาดเล็ก และใช้พื้นที่ไม่มาก นำไปทอผ้าที่บ้านหรือกลางแจ้งได้

3. การสืบทอดวัฒนธรรม

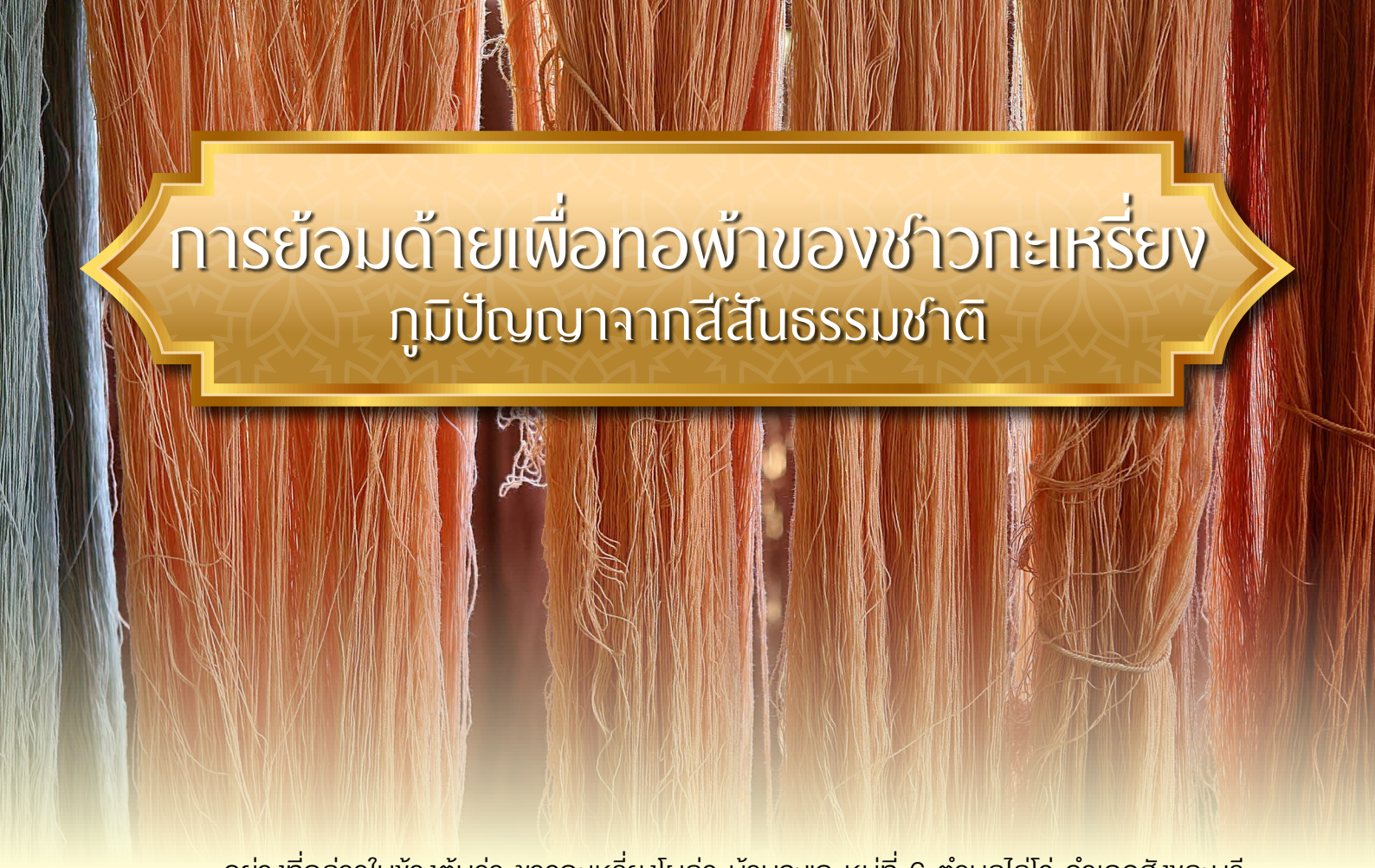
การทอผ้าแบบกี่เอวเป็นทักษะที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชน และคนในชุมชนช่วยรักษาเอกลักษณ์และความเป็นมาของชนเผ่าให้คงอยู่

● ความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย

ปัจจุบันการทอผ้าแบบกี่เอวเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากการเข้ามาของเทคโนโลยีและเครื่องจักรในอุตสาหกรรมผ้า ชาวบ้านจำนวนมากจึงหันไปใช้เครื่องทอแบบอัตโนมัติ เพื่อลดเวลาในการผลิต อย่างไรก็ตามชาวกะเหรี่ยงโผล่ว บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการอนุรักษ์การทอผ้าแบบดั้งเดิมนี้ไว้ผ่านกิจกรรมสาธิตและการสอนเยาวชนและมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมศิลปะแขนงนี้ให้คงอยู่ จึงเป็นการช่วยสืบสานวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้คงอยู่ในสังคมไทยต่อไป

นางมือจีโพ่ ธนโชคนิมิต
บ้านเลขที่ 38/w หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวกะเหรี่ยงโผล่ว และ
นางกันยารัตน์ กมลยืนยง
บ้านเลขที่ 7/3 หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
คนรุ่นใหม่ที่ยังคงสืบทอดการทอผ้าแบบกี่เอว
มาจนถึงปัจจุบัน และพร้อมส่งต่อ ภูมิปัญญา
ดั้งเดิมนี้ไปสู่ทายาทรุ่นต่อไป

การย้อมด้ายเพื่อทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง
ภูมิปัญญาจากสีสันธรรมชาติ

อย่างที่กล่าวในข้างต้นว่า ชาวกะเหรี่ยงโผล่ว บ้านจะแก หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จะไม่นิยมปลูกฝ้ายเพื่อนำไปทอผ้า แต่จะมีการรับซื้อด้ายดิบมาจากนอกพื้นที่ เพื่อให้สะดวกต่อการผลิตผ้า เครื่องนุ่งห่ม และของใช้ โดยเมื่อได้เส้นด้ายมาแล้ว ชาวบ้านจะนำมาย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งเป็นกระบวนการย้อมเส้นด้ายที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติอย่างสมบูรณ์แบบ เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น ที่ผสมผสานระหว่างความรู้เรื่องสมุนไพรและทักษะทางหัตถกรรมได้อย่างกลมกลืน

● การเตรียมด้ายสำหรับการย้อม

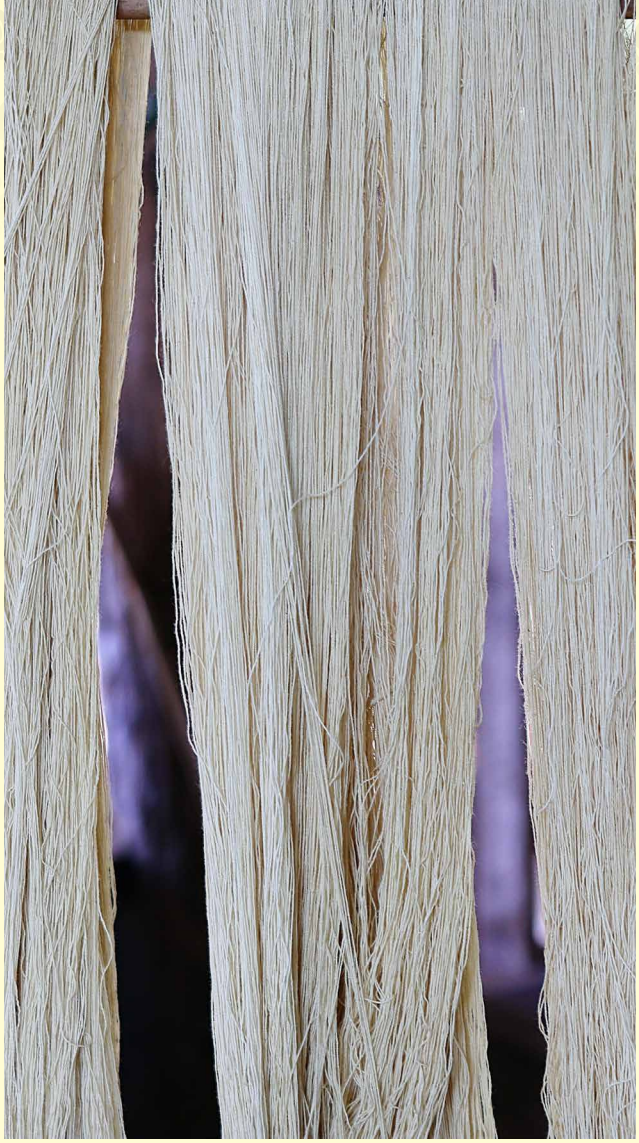
ก่อนที่จะนำด้ายไปย้อม ชาวกะเหรี่ยงโผล่วจะนำด้ายมาฟอกให้สะอาด เพื่อขจัดสิ่งสกปรกหรือไขมันที่อาจทำให้สีไม่ติดเนื้อด้าย หลังจากนั้นด้ายจะถูกม้วนเป็นกลุ่มหรือเป็นปอยเพื่อให้ง่ายต่อการจุ่มลงในน้ำย้อม

● การเตรียมน้ำย้อม

น้ำย้อมจะเตรียมโดยการต้มวัตถุดิบที่เตรียมไว้ในน้ำสะอาด โดยใช้ไฟอ่อนถึงปานกลาง เพื่อให้สีจากพืชค่อย ๆ ละลายออกมา น้ำย้อมจะถูกต้มเป็นเวลาหลายชั่วโมงจนกระทั่งได้สีที่เข้มตามความต้องการ

● การย้อมด้าย

ด้ายที่เตรียมไว้จะถูกจุ่มลงในน้ำย้อมที่ยังร้อนอยู่ โดยใช้ไม้คอยคนด้ายเพื่อให้สีซึมเข้าไปทั่วทุกเส้น เส้นด้ายจะถูกย้อมซ้ำหลายครั้งตามระดับความเข้มของสีที่ต้องการ โดยในแต่ละรอบจะต้องนำด้ายไปล้างน้ำสะอาดและตากให้แห้งก่อนจุ่มย้อมใหม่

การยึดสีและตากแห้ง

หลังจากการย้อมเสร็จสิ้น ด้ายจะถูกนำไปจุ่มในน้ำที่ผสมสารช่วยยึดสี เช่น น้ำขี้เถ้าหรือน้ำปูนใส ซึ่งช่วยให้สีติดแน่นและไม่ซีดจางง่าย จากนั้นจึงนำด้ายไปตากในที่ร่ม โดยเลี่ยงแสงแดดจัดเพื่อรักษาความสดของสี

การตรวจสอบคุณภาพด้ายย้อม

เมื่อด้ายแห้งสนิทแล้วชาวบ้านจะตรวจสอบสีและความเรียบเนียนของด้าย เพื่อให้มั่นใจว่าสีติดแน่นและสม่ำเสมอก่อนนำไปใช้ทอผ้า

เอกลักษณ์ของการย้อมด้ายชาวกะเหรี่ยง

กระบวนการย้อมด้ายของชาวกะเหรี่ยงโผล่วไม่เพียงแต่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่ยังสะท้อนถึงความเคารพในธรรมชาติ ความอดทน และทักษะที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน นอกจากนี้การย้อมด้ายด้วยวัตถุดิบจากธรรมชาติยังทำให้ผ้าที่ได้มีสีสันนุ่มนวลอีกด้วย

การย้อมด้ายแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงโผล่วเป็นมากกว่ากระบวนการผลิตเส้นด้ายสำหรับทอผ้า แต่คือการรักษาและส่งต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความรักในธรรมชาติ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน

กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก
สายใยแห่งภูมิปัญญาและความสามัคคี

ในปี พ.ศ. 2560 กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก) ได้ถือกำเนิดขึ้นจากความมุ่งมั่นของคนในชุมชนที่ต้องการสืบสานศิลปะการทอผ้าแบบดั้งเดิม โดยเริ่มต้นจากสมาชิกเพียง 6 คน โดยมี **นางสาวสุวาริน กนกพนาไพร** ประธานกลุ่มฯ ผู้มุ่งมั่นสร้างพื้นที่สำหรับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอแบบกี่เอว ซึ่งเป็นมรดกที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนอย่างลึกซึ้ง

หนึ่งในกลยุทธ์เพื่อสร้างความยั่งยืน ความเข้มแข็ง และความสามัคคีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม คือการจัดตั้ง **กองทุนเพื่อนช่วยเพื่อน** โดยกำหนดให้หักรายได้ 5% จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอทั้งหมด เพื่อนำมาเป็นเงินกองทุนหมุนเวียน การเริ่มต้นเล็ก ๆ ในปีแรกสามารถรวบรวมเงินได้ 970 บาท แม้เป็นจำนวนเงินเพียงเล็กน้อย แต่กลับเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อเลี้ยงกลุ่มให้เกิดการเติบโต

ในปี พ.ศ. 2561 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), และ องค์การบริหารส่วนตำบลไล่โว่ ทำให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนสำหรับพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการจัดซื้ออุปกรณ์ทอผ้า และการจัดอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก ๆ ในชุมชน ความร่วมมือเหล่านี้ช่วยเสริมพลังของกลุ่ม และสร้างโอกาสในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่

เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง กลุ่มได้กำหนดการประชุมทุก 3 เดือน โดยสมาชิกแต่ละคนต้องนำเสนอผลงานอย่างน้อย 1 ชิ้น เพื่อให้กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ในการจำหน่าย ซึ่งผลิตภัณฑ์ครอบคลุมตั้งแต่เสื้อ กระเป๋าย่าม ไปจนถึงกระเป๋าใส่โทรศัพท์ ซึ่งราคาจำหน่ายขึ้นอยู่กับความยากง่ายในการผลิต โดยเริ่มต้นตั้งแต่หลักสิบบาทจนถึงหลักพันบาท

ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 22 คน แต่การทำงานที่ประสานกันอย่างลงตัวนี้ ยังคงทำให้กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแกกลายเป็นศูนย์กลางแห่งความสร้างสรรค์และความร่วมมือของชุมชน เพราะการถักทอผ้าสำหรับพวกเขานั้น ไม่ได้เป็นเพียงการสร้างผลิตภัณฑ์ แต่เป็นการทอวัฒนธรรม ความทรงจำและความรักในมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สืบทอดไปสู่รุ่นลูกรุ่นหลานอย่างงดงาม

นางสาวสุวาริน กนกพนาไพร
บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ติดต่อ 06-1656-2024
ประธานกลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก

ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงโผล่วคุ้มจะแก

ผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงโผล่วจาก **กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก)** ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องนุ่งห่มที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชนเผ่า แต่ยังถูกพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการทั้งในชีวิตประจำวันและเชิงพาณิชย์ ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นได้แก่ เสื้อผ้าพื้นเมือง ย่าม ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ และกระเป๋าใส่โทรศัพท์มือถือ

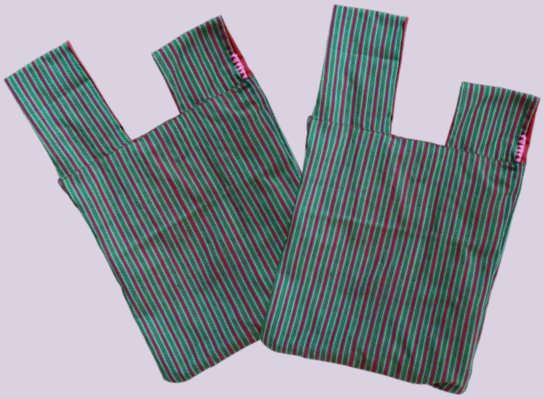
ทุกผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงแสดงถึงฝีมือและความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการรักษาและความต้องการที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษอย่างงดงาม และเผยแพร่ออกสู่พื้นที่สาธารณะ

Pouch Bag & Kit Bag ผลิตภัณฑ์ใหม่ต่อยอดมูลค่าจากผ้าทอกะเหรี่ยง

กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก) ได้รับการส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เช่น Pouch Bag และ Kit Bag หรือ Mini Bag จากผ้าทอของชาวกะเหรี่ยง ถือเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมและความต้องการของตลาดในปัจจุบัน โดยผลิตภัณฑ์ทั้งสองต่างได้รับความสนใจ และเป็นประโยชน์อย่างมากต่อชาวบ้านในการสร้างสรรค์ และต่อยอดมูลค่าของผลิตภัณฑ์จากผ้าทอกะเหรี่ยงในการแปรรูปเป็นหลัก

• **Pouch Bag** กระเป๋าถือคล้องข้อมือสไตล์ญี่ปุ่น สำหรับใส่ของใช้ของผู้หญิง ใช้งานง่าย พกพาสะดวก ได้รับแรงบันดาลใจจากหยดน้ำซึ่งเป็นรูปทรงธรรมชาติ โดยใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงในการแปรรูปเป็นหลัก

• **Kit Bag** เป็นกระเป๋าขนาดกะทัดรัด ใช้เก็บปากกา ดินสอ และอุปกรณ์เครื่องเขียนต่าง ๆ เหมาะสำหรับนักเรียน ครู หรือคนทำงาน

โดยทั้งสองผลิตภัณฑ์ถูกออกแบบมาให้มีรูปทรงทันสมัย แต่ยังคงใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งแสดงถึงความงดงามและอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงได้อย่างชัดเจน

กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก
พลังสร้างสรรค์จากวิถีกะเหรี่ยงโพล่ว

บ้านปางสนุก ชาวกะเหรี่ยงโผล่วผู้มีทักษะการทอผ้าพื้นเมืองจำนวนมากได้รวมพลังกันก่อตั้ง **กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก (คุ้มปางสนุก)** ขึ้นในปี พ.ศ. 2564 ภายใต้แนวคิดที่ต้องการใช้เวลาว่างจากการเลี้ยงดูลูกหลานให้เกิดประโยชน์สูงสุด พวกเขาจึงหันมาสร้างสรรค์งานทอผ้าเพื่อจำหน่าย สร้างรายได้และความมั่นคงให้กับครอบครัว

กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก นำโดย **นางนภาลัย** (หรือในชื่อกะเหรี่ยงที่ชาวบ้านเรียกกันอย่างอบอุ่นว่า หน่อกอง) ซึ่งทำหน้าที่ประธานกลุ่มฯ ด้วยความตั้งใจ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เน้นความเรียบง่ายแต่เปี่ยมด้วยเอกลักษณ์และเสน่ห์ของงานฝีมือดั้งเดิม โดยใช้ **วิธีการทอผ้าแบบกี่เอว** ซึ่งเป็นเทคนิคการทอที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่ม ได้แก่ เสื้อผ้า ที่สะท้อนลวดลายพื้นเมืองอันงดงาม ย่าม ที่เหมาะสำหรับการใช้งานในชีวิตประจำวัน และ ผ้าถุง เครื่องแต่งกายที่สะท้อนถึงความเป็นสตรีชาวกะเหรี่ยงโผล่ว

กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุกเป็นตัวอย่างของการรวมพลัง จากพลังของแม่บ้านชาวกะเหรี่ยงโผล่วเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืนสืบไป

นางนภาลัย หรือ หน่อกอง
บ้านเลขที่ 144 หมู่ที่ 6 ตำบลไล่โว่
อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
ประธานกลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก

ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมจากผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงโผล่วคุ้มปางสนุก

ผ้าทอของชาวกะเหรี่ยงโผล่ว **กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก (คุ้มปางสนุก)** เช่น เสื้อผ้าพื้นเมืองที่มีลวดลายและสีสันสะท้อนเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยง ย่ามทอมือ ที่ทั้งแข็งแรง คงทน และสวยงาม เหมาะสำหรับใช้งานในชีวิตประจำวัน และผ้าถุงพื้นเมืองที่แฝงไปด้วยเสน่ห์ดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยง ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ได้แสดงถึงความตั้งใจในการผลิตและภูมิปัญญาในการทอผ้าของชาวบ้านปางสนุก แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของความตั้งใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมถ่ายทอดและส่งต่อให้คนรุ่นหลัง

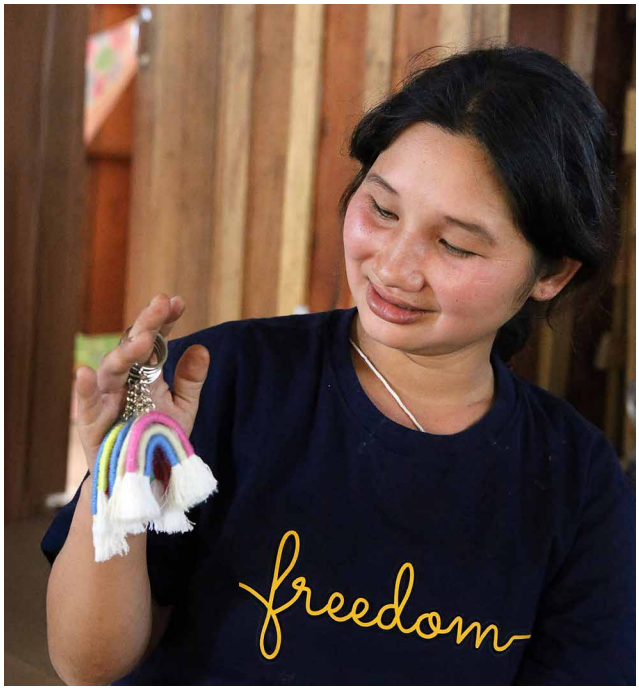
Hill Key Chain & Rainbow Key Chain ผลิตภัณฑ์ใหม่ เสน่ห์แห่งงานฝีมือ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่าง Hill Key Chain และ Rainbow Key Chain ถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผ้าทอกะเหรี่ยง พร้อมส่งเสริมความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในชุมชนผ่านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

• **Hill Key Chain** พวงกุญแจที่มีแรงบันดาลใจมาจากรูปทรงภูเขาที่นำมาออกแบบให้มีรูปทรงกราฟิกมากขึ้น แต่ยังคงอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วยการนำเศษผ้าทอที่เหลือจากการแปรรูปมาใช้ทำให้เกิดการใช้วัตถุดิบอย่างคุ้มค่า ผสมผสานกับเทคนิคการทำพู่ห้อยให้มีความน่ารัก และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

• **Rainbow Key Chain** พวงกุญแจที่มีแรงบันดาลใจมาจากสายรุ้งหน้าฝนบนเขาที่พาดผ่านเมฆหมอก โดยใช้เทคนิคการพันเชือกจากเครื่องประดับหรือเครื่องตกแต่งของกะเหรี่ยงมาประยุกต์ ทำเป็นพวงกุญแจสายรุ้งหลากสีสัน เป็นของที่ระลึกที่ใช้งานง่ายและมีความน่ารักสะท้อนวิถีธรรมชาติ

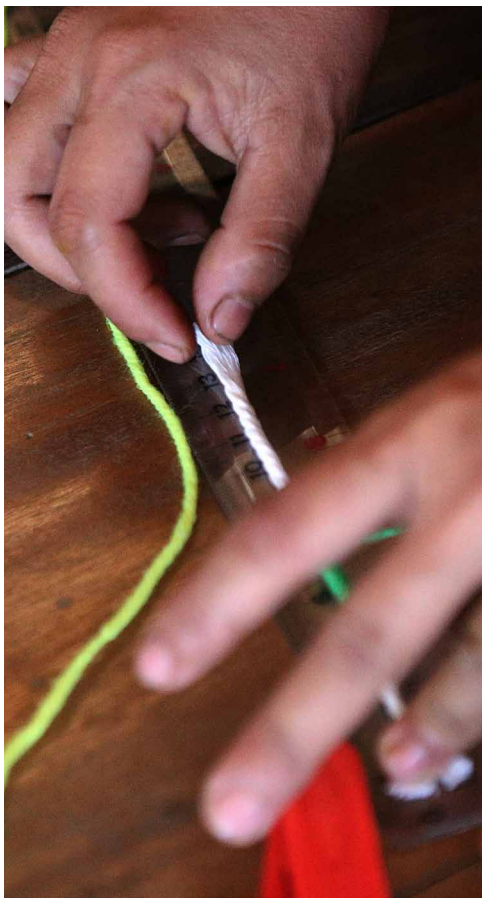

การพัฒนาพวงกุญแจรูปทรงภูเขาและพวงกุญแจด้ายสายรุ้งไม่เพียงแต่ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยให้วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยงได้รับการสืบสานและเผยแพร่อย่างยั่งยืนในยุคปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ใหม่
ประโยชน์ต่อชาวบ้านในชุมชน
และการต่อยอดในอนาคต

จากลวดลายและสีสันที่ถักทอด้วยความพิถีพิถันผ่านฝีมือของชาวบ้าน ด้วยการประยุกต์ใช้ผ้าทอเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับงานผ้าทอพื้นเมือง จากที่เคยถูกจำกัดการใช้งานเป็นเพียงแค่เครื่องนุ่งห่ม แต่ครั้งนี้จะเป็นการช่วยเผยแพร่เสน่ห์ของผ้ากะเหรี่ยงไปสู่ผู้คนในวงกว้าง และให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงสามารถสรุปประโยชน์จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้ดังนี้

1. สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวบ้าน

ช่วยให้ชาวบ้านเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจที่มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มแม่บ้านที่สามารถใช้เวลาว่างหลังจากการทำไร่ ทำสวน มาทำงานฝีมือเพื่อเพิ่มรายได้

2. การดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และการพัฒนาต่อยอด

ชาวบ้านได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการตัดเย็บและการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญและความมั่นใจในเอกลักษณ์พื้นถิ่นมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ให้น่าสนใจและมีเสน่ห์

3. ต่อยอดผ้าพื้นถิ่น สู่การสร้างมูลค่าเพิ่ม

การนำผ้าทอกะเหรี่ยงมาประยุกต์ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นการช่วยเพิ่มมูลค่าให้ผ้าทอแบบดั้งเดิม จากที่เคยเป็นเพียงเครื่องนุ่งห่ม ให้เป็นสินค้าหัตถกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดสมัยใหม่ได้

4. การเชื่อมโยงวัฒนธรรม จากพื้นถิ่นสู่วงกว้าง

ผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นสะพานเชื่อมระหว่างวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงกับความต้องการของตลาดยุคใหม่ ทำให้คนทั่วไปได้สัมผัสถึงความงดงามและคุณค่าในวัฒนธรรมของชนเผ่า

สุดท้ายนี้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอกะเหรี่ยงในครั้งนี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งหัวใจสำคัญของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับเศรษฐกิจในชุมชน แต่ยังช่วยให้ศิลปะการทอผ้าของชาวกะเหรี่ยง เป็นที่รู้จักในวงกว้างและคงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป

สายใยแห่งภูมิปัญญา
การทอผ้าที่ถักทอวัฒนธรรมและอนาคต

ผ้าทอแห่งบ้านจะแกมิได้เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่มหรือผลิตภัณฑ์หัตถกรรม แต่เป็นสัญลักษณ์แห่งจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่หยั่งรากลึกมายาวนาน วิถีการทอผ้าแบบกี่เอวที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นสะท้อนถึงภูมิปัญญา ความศรัทธา และความผูกพันกับธรรมชาติ ด้วยฝ้ายด้ายสี และลวดลายอันเป็นเอกลักษณ์ ผลงานเหล่านี้ไม่เพียงถักทอเรื่องราวแห่งอดีต แต่ยังเป็นสายใยที่เชื่อมโยงผู้คนในชุมชนเข้าด้วยกัน

การรวมกลุ่มของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็น**กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าบ้านจะแก (คุ้มจะแก)** หรือ**กลุ่มทอผ้าบ้านปางสนุก (คุ้มปางสนุก)** ล้วนคือพลังแห่งความร่วมมือที่ช่วยกันรักษาศิลปะการทอผ้าให้ยืนยงและสร้างมูลค่าให้กับชุมชน ช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง

ท้ายที่สุด หนังสือเล่มนี้เป็นบทบันทึกถึงความงดงามของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สืบทอดมาของบ้านจะแก และชวนให้เราตระหนักถึงคุณค่าของการรักษามรดกทางวัฒนธรรมในยุคที่ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต การสนับสนุนงานหัตถกรรมดั้งเดิมไม่ได้เป็นเพียงการอนุรักษ์ แต่เป็นการเติมเต็มความหมายของคำว่า ความยั่งยืน ทั้งในแง่ของวัฒนธรรมและเศรษฐกิจให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

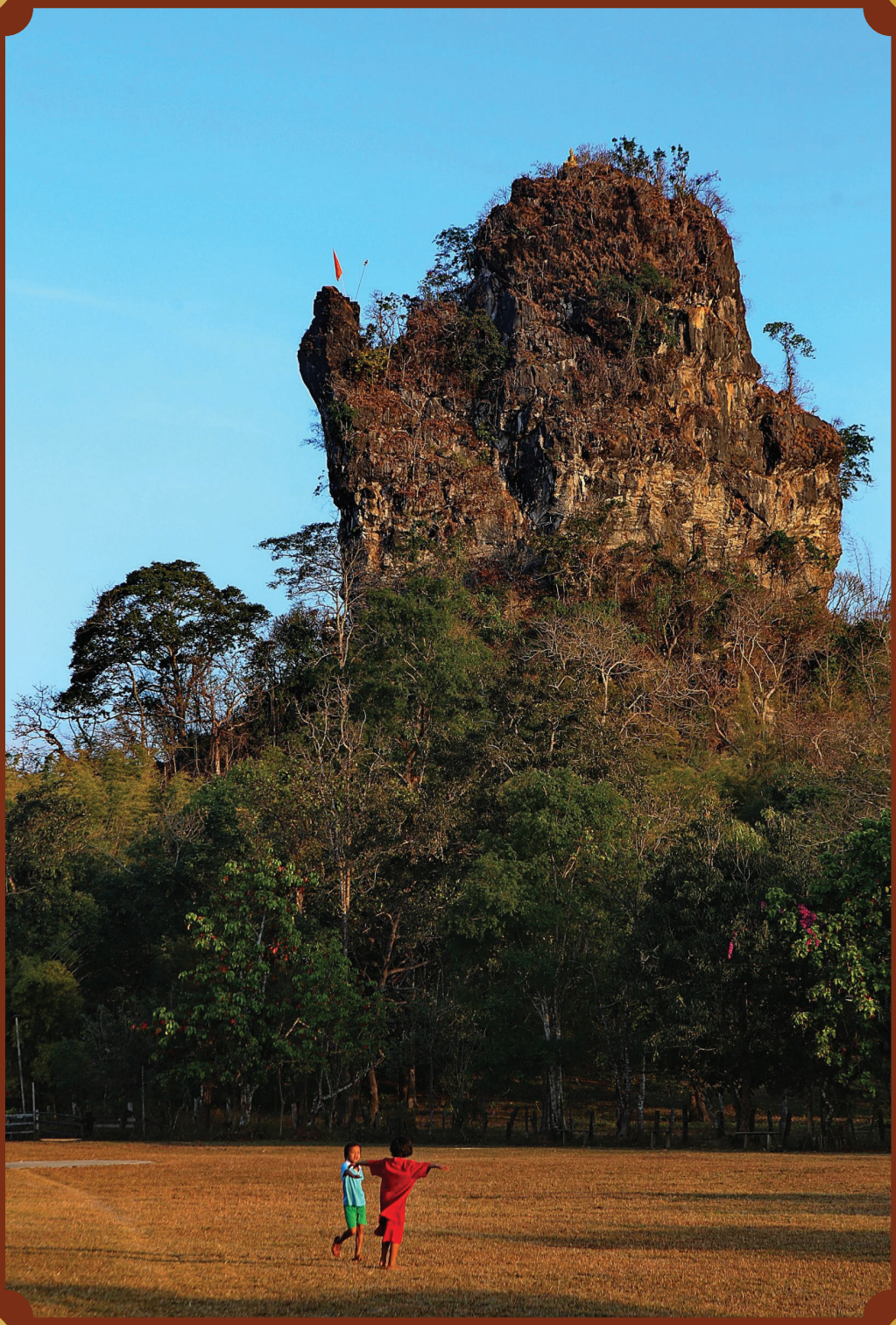
คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

นายอธิสรรค์	อินทร์ตรา	ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี
ว่าที่ ร.ต.ศุภมงคล	บูชาถ่ายเทศ	รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี
นายวุฒิพงษ์	สุภัควนิช	รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี
นางพรรณวิภา	ปิยัมปุตระ	รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี
นายสิทธิวีร์	วรรณพฤกษ์	รองผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี

คณะทำงาน

นายดำรงค์	มากระจัน	พัฒนาการจังหวัดกาญจนบุรี
นางภัททิยา	เจริญสุข	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
นางสาวรวินท์อร	สัมฤทธิ์กิจเจริญ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน
นางสาวศิริพร	สอนใจ	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นายภาณุวัฒน์	แบ่งเพชร	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
นายศรัณยู	แสงจันทร์	นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ
นางสาวเพชรรดา	ทับมะลิผล	นักส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกาญจนบุรี
ศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี ชั้น 4
ที่อยู่ : ตำบลปากแพรก อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71000
โทรศัพท์ : 0-3451-1782